Lietas Nr. A420259714
Lietas arhīva Nr. AA43-0289-16/3

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2016. gada 27. janvārī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente S. Gintere,
tiesneses I. Amona un L. Konošonoka

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, apdrošināšanas stāžā iekļaujot darba periodu no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim Liezeres pagasta /pers. B/ zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ un veicot valsts vecuma pensijas pārrēķinu, izdošanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2014. gada 28. augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) Madonas reģionālās nodaļas 2014. gada 9. janvāra lēmumu Nr. 14/77845 „Par valsts vecuma pensijas pārrēķināšanas atteikumu" pieteicējai /pers. A/ atteikts pārrēķināt valsts vecuma pensiju, iekļaujot apdrošināšanas stāžā darba periodu Liezeres pagasta /pers. B/ zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ (turpmāk – zemnieku saimniecība /Nosaukums A/) no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim.

Pēc pieteicējas apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanas ar VSAA direktores 2014. gada 24. februāra lēmumu Nr. 11-6/1400 (turpmāk – Lēmums) atteikums pārrēķināt vecuma pensiju atstāts negrozīts.

Lēmumā norādīts, ka pieteicējai, piešķirot vecuma pensiju no 2011. gada 29. oktobra, apdrošināšanas stāžā ir ieskaitīts darba periods zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ no 1997. gada 1. janvāra, kad viņa reģistrēta kā sociāli apdrošinātā persona un par viņu veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Konstatējams, ka VSAA atkārtoti iesniegtajā darba grāmatiņā starp ierakstiem Nr. 4 un Nr. 5 ir izdarīts jauns ieraksts ar Nr. 1 par pieteicējas darba periodu zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/. Ieraksts neatbilst normatīvo aktu prasībām un tādēļ nav ņemams vērā. Par pieteicēju līdz 1995. gada 31. decembrim nav arī veikti sociālā nodokļa maksājumi, kā tas pieteicējai tika norādīts jau VSAA 2013. gada 7. jūnija lēmumā Nr. 11-8/5402.

[2] /pers. A/ vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu veikts viņas valsts vecuma pensijas pārrēķins, apdrošināšanas stāžā iekļaujot darba periodu no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/. Pieteikums pamatots šādi.

[2.1] Aprēķinot valsts vecuma pensiju, nepamatoti netika ņemts vērā darba periods pieteicējas vīra /pers. B/ zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ no 1992. gada 1. maija.

[2.2] Ieraksts darba grāmatiņā veikts un pieteicēja darbā pieņemta atbilstoši tā laika normatīvo aktu regulējumam, kas bija spēkā pirms Latvijas Republikas Ministru Padomes 1992. gada 31. jūlija lēmuma Nr. 302 „Par darba līguma paraugu, darba grāmatiņām un darba līguma grāmatiņām", kā arī ieraksts veikts saskaņā ar Ministru kabineta 2002. gada 23. aprīļa noteikumu Nr. 165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr. 165) 35.2. apakšpunktu, proti, darba devēja (zemnieka) paraksts tika apstiprināts ar pagasta padomes, kuras teritorijā atradās zemnieku saimniecība /Nosaukums A/, atbildīgā darbinieka parakstu un zīmogu.

[2.3] Tā kā pieteicēja visu darba laika periodu no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim bija darba attiecībās ar zemnieku saimniecību /Nosaukums A/, kuras īpašnieks ir pieteicējas vīrs, tad par viņu kā zemnieku saimniecībā strādājošo ģimenes locekli sociālās apdrošināšanas iemaksas bija jāveic. Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 26. punktu un likuma „Par sociālo nodokli" 5. panta 1. punktu, pieteicējai, kura bija nodarbināta laulātajam piederošajā zemnieku saimniecībā, darba periods ir ieskaitāms neatkarīgi no tā, vai iemaksas ir veiktas.

[3] VSAA pieteikumu neatzina un lūdza to noraidīt, pamatojoties uz Lēmumā minēto un papildus norādot, ka lauksaimnieciska rakstura darbs zemnieku saimniecībā no 1989. gada 1. jūnija veido apdrošināšanas periodu, ja tas pierādīts ar dokumentiem, kas apliecina sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanu par zemnieku, viņa ģimenes locekļiem un citām personām, kuras zemnieku saimniecībā strādājušas, pamatojoties uz darba līgumu. Pieteicēja zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ nekad nav bijusi reģistrēta kā darba ņēmēja. No 1997. gada 1. janvāra viņa ir bijusi reģistrēta kā

pašnodarbinātās personas saimniecībā nodarbinātā ģimenes loceklis. Līdz ar to uz viņu neattiecas likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 26. punkts.

VSAA rīcībā nav informācijas, ka zemnieku saimniecības /Nosaukums A/ īpašnieks /pers. B/ būtu veicis sociālā nodokļa maksājumus no 1992. gada 22. aprīļa līdz 1995. gada 31. decembrim par sevi vai kādu savā saimniecībā strādājošo darbspējīgo ģimenes locekli, šajā gadījumā pieteicēju.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2014. gada 28. augusta spriedumu noraidīja /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru veiktu pieteicējas vecuma pensijas pārrēķinu par darba periodu zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ no 1992. gada 22. aprīļa līdz 1995. gada 31. decembrim, izdošanu. Spriedums motivēts šādi.

[4.1] Atsaucoties uz Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Augstākā tiesa) judikatūras atziņām, tiesa norādīja turpmāko.

Lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies, proti, jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi. Turklāt, izvērtējot prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesa nav saistīta ar administratīvā akta pamatojumā norādītajiem argumentiem. Proti, lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai neatkarīgi no iestādes lēmumā (atteikumā) ietvertā pamatojuma ir objektīvi jāizvērtē, vai pieteicējam ir tiesības uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu (*sal. sk. Augstākās tiesas 2007. gada 12. aprīļa sprieduma Nr. SKA? 118/2007 10. punktu*).

Konkrētajā gadījumā jāpārbauda, vai pastāv priekšnoteikumi pieteicējai labvēlīga administratīva akta, ar kuru veiktu viņas valsts vecuma pensijas pārrēķinu, apdrošināšanas stāžā iekļaujot darba periodu no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/, izdošanai.

[4.2] Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2. punkts noteic, ka no 1991. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. decembrim apdrošināšanas stāžu veido darbs un tam pielīdzinātie periodi, kuri norādīti šā punkta 1., 2. un 3. apakšpunktā un kuros bija jāveic, bet attiecībā uz pašnodarbinātām personām ir veiktas apdrošināšanas iemaksas, un šā punkta 4., 5., 6. un 7. apakšpunktā norādītie darbam pielīdzinātie periodi, kuros ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Savukārt pārejas noteikumu 2.[1] punkts noteic, ka šo pārejas noteikumu 1. un 2. punktā noteikto periodu aprēķināšanas, pierādīšanas un uzskaites kārtību nosaka Ministru kabinets.

Ministru kabinets izdevis Noteikumus Nr. 165, kuru 3. punkts (*noteikumu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2014. gada 23. janvārim*) noteica, ka no 1991. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. decembrim apdrošināšanas stāžu veido: 1) darba periodi, kuru laikā ir veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas sakarā ar to, ka persona šajā laikā ir bijusi darba ņēmēja statusā. Attiecīgo darba periodu apliecina ar šo noteikumu 5.1., 5.2., 5.3. un 5.6. apakšpunktā minētajiem dokumentiem; 2) darba periodi, kuru laikā ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas sakarā ar to, ka persona šajā laikā ir bijusi pašnodarbinātās personas statusā; 3) darbam pielīdzinātie periodi, kuru laikā veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, kā arī šo noteikumu 24., 25., 26. un 37. punktā minētie periodi neatkarīgi no sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanas. Savukārt Noteikumu Nr.165 35.1. apakšpunkts noteic, ka lauksaimnieciska rakstura darbs zemnieku saimniecībā n o 1989. gada 1. jūnija veido apdrošināšanas periodu, ja tas pierādīts ar dokumentiem, kas apliecina sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanu par zemnieku, viņa ģimenes locekļiem un citām personām, kuras zemnieku saimniecībā strādājušas, pamatojoties uz darba līgumu.

Tiesa secināja, ka attiecībā uz zemnieku un viņa ģimenes locekļiem ir noteikta speciāla kārtība, kādā darbs zemnieku saimniecībā veido apdrošināšanas periodu, proti, ja šajā periodā par zemnieku vai viņa ģimenes locekļiem ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Šāda kārtība noteikta, pielīdzinot zemnieku un viņa ģimenes locekļus pašnodarbinātām personām, jo zemnieku saimniecības gadījumā sociālās apdrošināšanas iemaksas par sevi un saviem ģimenes locekļiem veic pats zemnieks. Minēto secinājumu apstiprina izskatāmajā lietā esošā pašnodarbinātās personas reģistrācijas lapa, no kuras konstatējams, ka 1997. gada 28. aprīlī zemnieku saimniecības /Nosaukums A/ īpašnieks reģistrējis pieteicēju kā saimniecībā nodarbināto ģimenes locekli (*lietas 50. lapa*). Turklāt pierādīt sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanu var tikai ar dokumentiem, tādēļ tiesa noraidīja pieteicējas lūgumu nopratināt lietā piecus lieciniekus.

[4.3] Zemnieku saimniecība /Nosaukums A/ Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrēta 1992. gada 22. aprīlī (*lietas 38. lapa*). Kā apdrošinātāja, kas nodarbina zemnieka ģimenes locekli, atbilstoši likuma „Par sociālo nodokli" (*likums bija spēkā no 1991. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. decembrim*) 2. panta otrajā daļā noteiktajam, zemnieku saimniecība /Nosaukums A/ Madonas sociālās apdrošināšanas pārvaldē reģistrēta tikai ar 1997. gada 1. janvāri, savukārt sociālās apdrošināšanas iemaksas par pieteicējas nodarbinātību zemnieku saimniecībā veiktas 1997. gada 28. aprīlī par 1997. gada janvāri, februāri un martu (*lietas 39. lapa*).

Pieteicēja uzskata, ka periods no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim viņas apdrošināšanas stāžā iekļaujams, pamatojoties uz darba grāmatiņā izdarīto ierakstu, saskaņā ar kuru pieteicēja 1992. gada 1. maijā pieņemta darbā zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ par kalponi (*lietas 13. un 14. lapa*). Tomēr minētais ieraksts nepierāda to, ka par pieteicēju veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, līdz ar to tas nav atzīstams par pierādījumu, kas apliecinātu sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanu par pieteicēju. Turklāt šis ieraksts neatbilst arī Noteikumu Nr. 165 14.1. apakšpunktā noteiktajām prasībām, jo tas nav pamatots ar atsauci uz dokumentu, saskaņā ar ko šāds ieraksts izdarīts. Savukārt ieraksta izdarīšana neatbilstošā vietā (starp 1990. gadā izdarītajiem ierakstiem Nr. 4 un Nr. 5) un ar neatbilstošu kārtas Nr. 1 (līdz

1992. gada 1. maijam pieteicējas darba grāmatiņā jau bija izdarīti 6 ieraksti) liecina par tā iespējamo izdarīšanu vēlākā laika periodā, jo starp 1990. gada 31. augustā izdarīto ierakstu Nr. 6 un 1996. gada 1. martā izdarīto ierakstu Nr. 7 nav brīvas vietas jauna ieraksta izdarīšanai. Tomēr izskatāmajā lietā šim apstāklim nav nozīmes, tādēļ tiesa šo iespējamību arī nepārbaudīja.

Novērtējot izskatāmajā lietā iegūtos pierādījumus, tiesa secināja, ka tajā nav pierādījumu (dokumentu), kas apliecinātu, ka zemnieku saimniecības /Nosaukums A/ īpašnieks laika posmā no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim būtu veicis sociālās apdrošināšanas iemaksas par pieteicēju. Gluži pretēji, zemnieku saimniecības /Nosaukums A/ īpašnieks 1997. gada 28. aprīlī Madonas sociālās apdrošināšanas pārvaldē iesniegtajā pašnodarbinātības personas reģistrācijas lapā norādījis, ka pieteicējas nodarbinātības sākums zemnieku saimniecībā ir 1997. gada 1. janvāris. To, ka par pieteicēju līdz pat 1997. gada 1. janvārim nebija veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, tiesas sēdē apstiprināja arī viņas pārstāvis, norādot, ka zemnieku saimniecībai /Nosaukums A/ līdzekļi parādījušies tikai 1997. gadā, tādēļ šajā gadā tā arī reģistrējusies kā apdrošinātāja (*lietas 58. lapa*).

[4.4] Tiesa secināja, ka lietā nav pierādīts tas, ka laika posmā no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim par pieteicējas darbu zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ būtu veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Tādējādi tiesa arī atzina, ka izskatāmajā lietā nepastāv priekšnoteikumi pieteicējai labvēlīga administratīva akta, ar kuru veiktu viņas valsts vecuma pensijas pārrēķinu, apdrošināšanas stāžā iekļaujot darba periodu no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/, izdošanai un pieteicējas pieteikums ir noraidāms.

[5] Pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas spriedumu, norādot pieteikumā minētos argumentus.

Pieteicējas ieskatā fakts, ka darba grāmatiņas ierakstā Nr. 1 nav izdarīta atsauce uz dokumentu, nav uzskatāms par tik būtisku trūkumu, kas pats par sevi neļauj atzīt par pierādītu un ieskaitīt apdrošināšanas stāžā strīdus darba periodu. Pieteicēja uzskata, ka kopumā ieraksti darba grāmatiņā pierāda pieteicējas lauksaimnieciska rakstura darba stāžu periodā no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim.

Pieteicēja norāda, ka viņas darbu zemnieku saimniecībā var apliecināt arī viņas vīrs – zemnieku saimniecības /Nosaukums A/ īpašnieks, zemnieku saimniecību apkalpojošā veterinārārste un citi liecinieki. Pieteicēja lūdz nopratināt apelācijas sūdzībā minētos lieciniekus.

[6] Paskaidrojumos apgabaltiesai VSAA apelācijas sūdzību uzskatīja par nepamatotu, norādot, ka pirmās instances tiesas spriedums bijis tiesisks un pamatots.

[7] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304. panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa administratīvo lietu izskata rakstveida procesā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 152. panta otro daļu faktus, kurus saskaņā ar likumu var pierādīt tikai ar noteiktiem pierādīšanas līdzekļiem, nevar nodibināt ne ar kādiem citiem pierādīšanas līdzekļiem.

Apgabaltiesa atzīst, ka izskatāmajā lietā esošie pierādījumi ir pietiekami, lai izskatītu lietu pēc būtības. Līdz ar to noraidāms pieteicējas lūgums par papildus pierādījumu iegūšanu, nopratinot lieciniekus.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[9] Izskatāmajā gadījumā pastāv strīds par to, vai pieteicējas apdrošināšanas stāžā vecuma pensijai ir iekļaujams periods no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim, kurā pēc pieteicējas norādītā viņa strādājusi zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ par kalponi, un vai par šo periodu attiecīgi pārrēķināms (palielināms) pieteicējas vecuma pensijas apmērs.

Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas sniegtā argumentācija spriedumā ir pareiza un pilnībā pietiekama. Līdz ar to apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307. panta ceturto daļu pievienojas Administratīvās rajona tiesas 2014. gada 28. augusta spriedumā veiktajam lietas faktisko un tiesisko apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai, to neatkārtojot.

[10] Apgabaltiesa uzskata par nepamatotu pieteicējas viedokli, ka apdrošināšanas stāžs ir pierādīts ar ierakstu pieteicējas darba grāmatiņā par darbu zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/. Apgabaltiesa uzsver, lai rastos tiesības uz darba perioda zemnieku saimniecībā ieskaitīšanu apdrošināšanas stāžā, ir jāizpildās nosacījumam par to, ka par konkrētu periodu ir dokumenti, kas apliecina veiktos sociālā nodokļa maksājumus. Pieteicējas gadījumā neizpildās minētais nosacījums.

Apgabaltiesa papildus norāda, ka laika periodā no 1991. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. decembrim bija spēkā 1990. gada 14. decembra likums „Par sociālo nodokli", kura 5. panta pirmās daļas 1. punkts (*1991. gada 28. maija likuma redakcijā*) atsevišķi reglamentēja nodokļa maksājumus zemniekiem. Proti, likumā tika noteikts, ka individuālais zemnieks par sevi un par katru savā saimniecībā strādājošo darbspējīgo ģimenes locekli, ja par viņu nav noteikta cita

sociālā nodokļa maksājumu kārtība, sociālā nodokļa maksājumu izdara 19 procentu apmērā no summas, kas nav mazāka par vienu iztikas minimumu. Tādējādi likumdevējs attiecībā uz zemnieku saimniecībām bija noteicis izņēmuma gadījumu – tiesības sociālā nodokļa maksājumus veikt samazinātā 19 procentu apmērā un no valstī noteiktā iztikas minimuma summas, iepretim vispārējā gadījumā noteiktajiem 38 procentiem no darba ņēmēja ienākumiem (37 procentus sociālā nodokļa pieskaitījumu veica darba devējs par katru darba ņēmēju, bet darba ņēmējs nodokli maksāja viena procenta apmērā no ienākumiem saskaņā ar šā likuma 3. panta 1. punktu un 6. panta pirmo daļu). Vienlaikus šā likuma 2. panta otrā daļa noteica, ka sociālā nodokļa maksātājiem jāreģistrējas rajona (pilsētas) sociālās nodrošināšanas nodaļā.

Ņemot vērā minētos nosacījumus, ir izskaidrojama likumā „Par valsts pensijām" noteiktā speciālā kārtība, kādā nosakāms, vai darbs zemnieku saimniecībā personai veido apdrošināšanas periodu.

Pieteicējas gadījumā, kā to konstatēja pirmās instances tiesa un ko neapstrīdēja arī pieteicējas pārstāvis, zemnieku saimniecība /Nosaukums A/ strīdus periodā nebija reģistrējusies kā sociālā nodokļa maksātāja un sociālā nodokļa maksājumus neveica. Līdz ar to konstatējams, ka nav un pieteicējas rīcībā nevar būt pierādījumi par zemnieku saimniecības /Nosaukums A/ sociālā nodokļa maksājumiem no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim. Tādējādi nav tiesiska pamata minētā perioda iekļaušanai pieteicējas sociālās apdrošināšanas stāžā, kas dod tiesības uz vecuma pensiju.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309. pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, /pers. A/ apdrošināšanas stāžā iekļaujot darba periodu no 1992. gada 1. maija līdz 1995. gada 31. decembrim Liezeres pagasta /pers. B/ zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/ un veicot valsts vecuma pensijas pārrēķinu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente (personīgais paraksts) S. Gintere

Tiesneses (personīgais paraksts) I. Amona

(personīgais paraksts) L. Konošonoka